

Kort om RÖSTER OM FACKET OCH JOBBET

Rapport 1 av 5

Synen på **fackligt medlemskap**
och **fackets uppgifter**

Vilka är de viktigaste fackliga frågorna?

För att kunna förbättra och utveckla den fackliga verksamheten är det viktigt att få reda på både vad människor anser i en rad olika frågor och hur de faktiska vilkoren ser ut.

LO har låtit Statistiska centralbyrån, SCB, genomföra en stor undersökning om löntagarnas uppfattningar i olika frågor. Den visar att de områden som LO-medlemmarna tycker att det är *allra viktigast* att facket arbetar med är anställningstrygghet, löner, skydd mot inkomstförluster vid sjukdom och arbetslöshet, arbetsmiljö, jämställdhet mellan kvinnor och män, möjligheter till semester samt bekämpande av arbetslöshet. Områden som också anses som mycket viktiga är information om medlemmarnas sociala rättigheter, arbetstider, fackligt/socialt arbete (kamrattstödande arbete), utbildning i arbetet, inflytande över det egna arbetet, opinionsbildning för att främja medlemmarnas intressen och utvecklande av medlemsförmåner.

I rapporten görs också jämförelser med tjänstemännen inom TCO och SACO. I många avseenden är åsiktsöverensstämmelsen god mellan de jämförda grupperna av löntagare.

De områden som praktiskt taget alla tycker är viktiga är anställningstrygghet, löner, skydd mot inkomstförluster vid sjukdom och arbetslöshet, arbets-

miljö och jämställdhet mellan kvinnor och män.

I andra finns det klara och intressanta skillnader. Mycket stora olikheter är det till exempel i synen på *skatterna* som facklig fråga. LO-medlemmar anser i mycket högre grad än SACO-medlemmar att detta är ett viktigt fackligt område. Vi vet inte om dessa skillnader tyder på att behovet av stöd från fackets sida för att hävda medlemmarnas intressen i dessa frågor är mycket olika, eller om de mera är uttryck för en principiell uppfattning av ideologisk karaktär. Sannolikt har båda dessa förhållanden betydelse.

Medlemsförmåner

Också andelen som anser att *utvecklande av medlemsförmåner* är en viktig facklig uppgift är långt högre bland LO-medlemmar än bland TCO- och SACO-medlemmar. Lägst värderas den här frågan av männen i SACO. En förklaring kan vara SACO-männens betydligt bättre ekonomiska marginaler. För dem framstår det kanske inte som så viktigt att ordna billiga, kollektiva försäkringar som för LO-medlemmarna.

Möjligen kan också ideologiska skäl spela en roll.

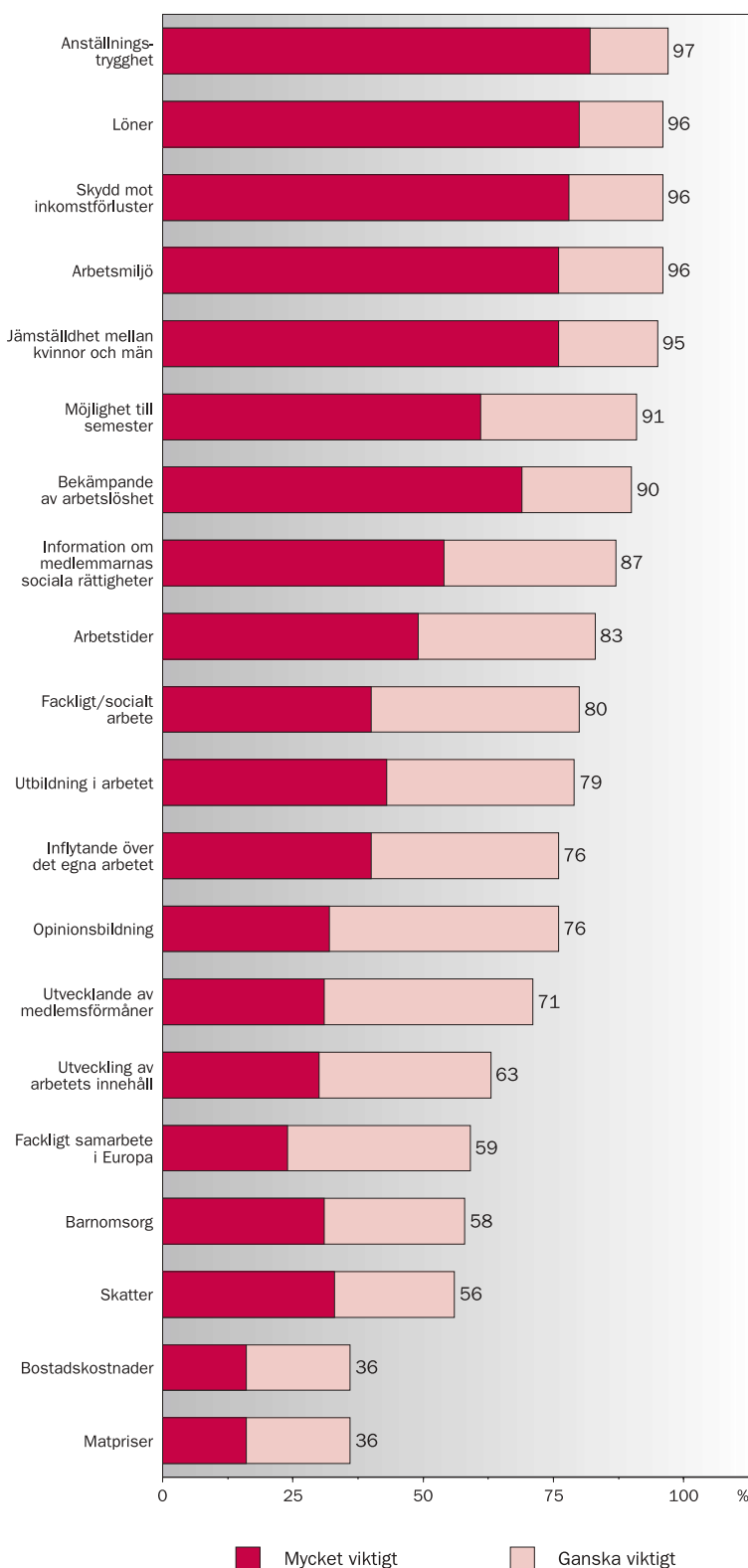
Ungdomarnas syn på facket

Ser ungdomarna annorlunda än andra på vilka som är viktiga fackliga områden? Resultaten visar att det är påfallande små skillnader mellan ungdomar och andra. Det framgår dock att unga mer än äldre betonar utbildning i arbetet som ett viktigt fackligt område. Andelen som anser att utbildning i arbetet är en viktig facklig fråga är allra högst bland de unga kvinnorna.

Vi har också undersökt om det finns *skillnader mellan de fackligt aktiva och de vanliga medlemmarna* i synen på vad som är viktiga fackliga frågor. Vi jämför tre grupper, nämligen fackligt aktiva, fackligt intresserade men inte själva aktiva, och slutligen fackligt ointresserade. Resultaten visar, inte oväntat, att de fackligt aktiva i några avseenden är mest positiva till att facket engagerar sig och att de ointresserade är minst positiva. Men rangordningen av olika fackliga områden är densamma för de tre jämförda grupperna. Den slutsats som man kan dra av detta är att man har *samma uppfattning om vilka områden som ska prioriteras*, men att engagemanget i några frågor är olika starkt. De största skillnaderna mellan aktiva och andra gäller frågor som rör arbetets innehåll, inflytande i arbetet, opinionsbildning och fackligt samarbete i Europa.

Vilka anses vara de viktigaste fackliga områdena?

LO-medlemmar.

Vilka förändringar har då skett i synen på facket's uppgifter? Vi jämför här åren 1988, 1993, 1998 och 2002 – alltså en period på nästan femton år.

I den förra undersökningen år 1998 fann vi att det främst var frågor kring *kompetens och utveckling i arbetet* som prioriterades högre som fackliga frågor än tidigare. Det gällde utbildning i arbetet, utveckling av arbetsinnehåll och inflytande i arbetet. Av stort intresse är förstås att se om denna högre värdering ligger kvar eller om uppgången mellan 1993 och 1998 var tillfällig. Den slutsats som vi nu kan dra är att frågorna kring kompetens och utveckling har *bibehållit den starkare position som man uppnådde 1998*. Däremot har inte skett någon ytterligare ökning mellan 1998 och 2002.

Jämställdheten

Om vi går ytterligare några år tillbaka och ser på vad som hände mellan 1988 och 1993 så var den stora förändringen att *jämställdheten mellan kvinnor och män* kraftigt stärkte sin ställning, och denna fråga har *under hela tiden därefter* behållit sin mycket starka position som en av de fackliga "toppfrågorna".

Av *stort intresse* är förstås att se om det finns någon fråga som har ökat påtagligt i värdering bland medlemmarna *under de allra senaste åren*,

mellan 1998 och 2002. Slutsatsen är att det gäller *utvecklande av medlemsförmåner* (i den fråga som har ställts i intervjuerna nämns billiga hemförsäkringar som ett exempel på sådana medlemsförmåner). Andelen som anser att utvecklande av medlemsförmåner är en viktig facklig fråga har sedan 1998 ökat från 63 till 71 procent bland LO-medlemmar. Bland kvinnorna inom LO har det varit en ökning från 66 till 75 procent och bland männen från 61 till 67 procent.

Vi kan konstatera att anställningstrygghet, löner, skydd mot inkomstförluster vid till exempel sjukdom och arbetslöshet, arbetsmiljö, och jämställdhet mellan kvinnor och män har *behållit sina absoluta tätpositioner* som viktiga fackliga områden. ■

Fackets inflytande och det fackliga medlemskapets värde

Oavsett facklig organisation anser mycket få medlemmar att det lokala fackets inflytande bör minska medan den helt övervägande delen anser att det bör öka eller vara oförändrat. Av alla intervjuade anser drygt hälften (51 procent) att facket bör ha mer att säga till om på arbetsplatsen medan en mycket liten del anser att facket bör ha mindre att säga till om (4 procent).

De förändringar som har skett sedan förra undersökningen är förhållandevis små vad gäller såväl LO, TCO som SACO. I

jämförelse med situationen för ungefär tio år respektive knappt femton år sedan kan vi konstatera att andelen som vill att facket ska ha mer att säga till om på arbetsplatsen har ökat bland såväl arbetare som tjänstemän och bland både kvinnor och män.

Medlemskapets värde

I undersökningen har de anställda tillfrågats om *vad de anser att det fackliga medlemskapet ger*. Av svaren framgår att de allra flesta LO-medlemmar anser att det fackliga medlemskapet ger bättre försäkringsskydd, stöd och hjälp vid eventuell tvist med

arbetsgivaren, trygghet vid strejk och lockout samt stöd och hjälp vid hot om arbetslöshet.

Man kan konstatera att det finns en ganska god överensstämmelse mellan olika grupper av anställda om vilka delar i det fackliga medlemskapet som är särskilt viktiga. Det gäller också när man gör en uppdelning på olika åldersgrupper.

Det finns dock en del frågor där det finns skillnader. Det gäller bland annat LO-medlemmar med olika födelseland. De som är födda utanför Norden anser i högre grad än födda i Sverige att det fackliga medlemskapet ger bättre inflytande över

Hur de anställda ser på det lokala fackets inflytande på arbetsplatsen.

Procent.

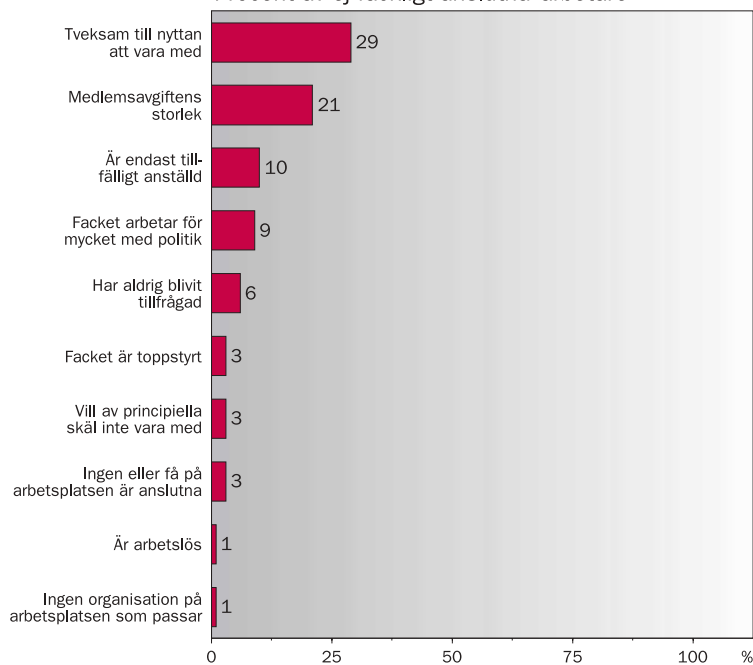
	LO	TCO	SACO	Samtliga
Det lokala facket:				
bör ha mer att säga till om	54	48	45	51
bör ha mindre att säga till om	3	3	5	4
bör varken ha mer eller mindre att säga till om	35	39	42	37
vet ej, ej svar	3	9	9	8
Summa	100	100	100	100

LO-medlemmarnas uppfattning om vad medlemskap i den fackliga organisationen ger.

Andel som anser att det fackliga medlemskapet ger:	Procent
bättre anställningsvillkor	51
bättre försäkringsskydd	76
bättre in flytande över den egna arbetssituationen	42
större möjlighet till löneökning vid lokala förhandlingar	49
stöd och hjälp vid en eventuell tvist med arbetsgivar en	75
stöd och hjälp vid hot om arbetslöshet	69
trygghet vid strejk eller lockout	73
möjlighet att påverka arbetsmiljön	62
ökad anställningstrygghet	68
möjlighet att gå på fackliga kurser	82
chans att påverka politikerna	26

Av vilka skäl är du inte medlem i facket?

Procent av ej fackligt anslutna arbetare

den egna arbetsituationen. Å andra sidan är det en lägre andel bland de födda utanför Norden som menar att det fackliga medlemskapet ger möjlighet att gå på fackliga kurser.

I vissa avseenden finns det också skillnader mellan *arbetsplatser av olika storlek*. LO-medlemmar på mycket stora arbetsplatser anser i högre utsträckning än de på mindre sådana att det fackliga medlemskapet ger möjligheter att påverka arbetsmiljön, större möjligheter till löneökning vid lokala förhandlingar och möjligheter att gå på fackliga kurser.

Varför inte med i facket?

De som inte är fackligt organiserade har fått frågan vilken den viktigaste orsaken är till att de inte är fackligt anslut-

na. Det vanligaste svaret från ej fackligt anslutna arbetare är att de är tveksamma till nyttan – nästan 30 procent har framhållit detta. Drygt 20 procent anger medlemsavgiftens storlek. Andra orsaker de tillfrågade nämner är att de endast har tillfällig anställning (10 procent), att facket arbetar för mycket med politik (9 procent) och att de aldrig har blivit tillfrågade (6 procent).

I den nu genomförda undersökningen har vi också frågat dem som inte är fackligt anslutna *om de tidigare har varit med i facket*. Resultaten visar att av arbetare som inte är fackligt anslutna har ungefär 45 procent tidigare varit med i facket. Men det finns här en betydande skillnad mellan a-kasseanslutna

och andra. Drygt sex av tio av arbetare som enbart är medlemmar i arbetslöshetskassa har tidigare varit med i facket, medan andelen bland de som inte är med i a-kassa är knappt hälften så hög. ■

Organisationsgraden fortsatt hög

Knappast något annat uttrycker så tydligt värdet av fackligt medlemskap som att de anställda vill vara medlemmar i facket. Därför utgör en redovisning av den fackliga organisationsgraden en självklar del i en beskrivning av de anställdas syn på det fackliga medlemskapets värde.

Av alla anställda på den svenska arbetsmarknaden tillhör 80,5 procent någon facklig organisation. Man kan också uttrycka det så att drygt 16 av 20 löntagare är med i facket.

Av resultaten framgår att den fackliga organisationsgraden för *arbetare* är 83,0 procent och för *tjänstemän* 78,6 procent.

Olikheterna i facklig organisationsgrad har i flera avseenden ökat. *Kvinnorna* har sedan länge gått om *männerna* och denna skillnad har förstärkts under 1990-talet. Även skillnaden *mellan arbetare och tjänstemän* har blivit större. Så här är den fackliga organisationsgraden första kvartalet 2002:

Kvinnliga arbetare	85,2%
Kvinnliga tjänstemän	82,7%
Manliga arbetare	81,1%
Manliga tjänstemän	73,8%

Ökningen har alltså varit störst inom den privata servicesektorn och på det kommunala området. Men det har bland arbetare skett en ökning också inom industrin och på det statliga området. En minskning (från en mycket hög nivå) har skett inom byggnadsverksamheten. Oförändrad är organisationsgraden för arbetare inom parti- och detaljhandeln. Utvecklingen har dock varit mycket ojämn under perioden. Under den första delen av 1990-talet skedde över lag en kraftig ökning, medan det därefter har varit en minskning.

Det bör påpekas att det under 1990-talet har skett mycket stora

strukturella förändringar på arbetsmarknaden, med stora minskningar av andelar sysselsatta inom vissa branscher och stora ökningar inom andra. Dessa förändringar har bidragit till att den fackliga organisationsgraden för arbetare idag är i stort sett densamma som 1990 (till och med en liten minskning på en halv procent), trots att det som synes varit en ökning av den fackliga organisationsgraden för arbetare inom flertalet områden på arbetsmarknaden såsom tillverkningsindustri, övrig privat service, kommunal verksamhet samt statlig verksamhet.

För första gången kan vi se hur den fackliga organisationsgraden

varierar mellan arbetsplatser med olika antal anställda. Både bland arbetare och tjänstemän är organisationsgraden högre på större arbetsplatser än på mindre. Särskilt inom olika delar av den privata sektorn är detta samband mycket tydligt. Skillnaden i organisationsgrad mellan små och stora arbetsplatser är mer markant bland arbetare än bland tjänstemän.

Åldern har betydelse

Det finns även samband mellan ålder och facklig organisationsgrad. Andelen som är medlemmar i facket är mycket lägre bland ungdomar än bland andra. Under 1990-talet har antalet unga löntagare på arbetsmarknaden minskat starkt. Ungdomarnas mera fasta etablering i arbetslivet har senarelagts. Samtidigt har den fackliga organisationsgraden bland de allra yngsta sjunkit kraftigt. Detta hänger förmodligen till en del samman med den stora ökningen av tidsbegränsade anställningar i denna grupp samt att den rörliga perioden i början av tiden i arbetslivet har blivit längre. Men det kan också vara så att facket inte riktigt förmår att möta de ungdomar som håller på att träda in på arbetsmarknaden.

En indelning efter region visar att den fackliga organisationsgraden är mycket lägre i Stockholm än i övriga Sverige. Också Göteborg ligger under riksgenomsnittet.

Vi kan också se hur den fack-

Facklig organisationsgrad för arbetare på olika delar av arbetsmarknaden.

Första kvartalet 2002. Förändringar sedan 1990.

	Facklig organisationsgrad i procent	Förändring i procentenheter
Tillverkningsindustri	90,5	+ 1,4
Byggnadsverksamhet	86,3	- 3,4
Parti- och detaljhandel	68,2	+ 0,1
Övrig privat service	74,1	+ 4,5
Statlig verksamhet	93,7	+ 1,8
Kommunal verksamhet	90,6	+ 3,2
Alla branscher	83,0	- 0,5

Facklig organisationsgrad första kvartalet 2002.

Procent av arbetare i olika branscher vid arbetsplatser av olika storlek (antal anställda).

	1-5	6-10	11-49	50-99	100-499	500-	Alla arbetsplatser oavsett storlek
Alla branscher	68,8	77,5	81,1	88,5	91,1	91,4	83,0
Tillverkningsindustri	71,4	73,0	79,2	92,8	95,3	94,5	90,5
Byggnadsverksamhet	69,7	82,4	86,7	94,9	94,5	..*	86,3
Parti- o detaljhandel	61,8	64,9	69,8	77,7	84,1	..*	68,2
Övrig privat service	66,5	67,3	73,0	79,8	84,1	80,3	74,1
Statlig verksamhet	..*	..*	..*	..*	..*	..*	93,7
Kommunal verksamhet	84,9	92,5	89,2	93,4	93,4	93,5	90,6

* Antalet i urvalet alltför litet.

liga organisationsgraden varierar mellan anställda med *olika födelseland* och vistelsetid i Sverige. Inom gruppen *kvinnliga arbetare* är den fackliga organisationsgraden allra högst bland dem som är födda i andra nordiska länder och har en vistelsetid på minst 10 år i Sverige (drygt 89 procent). Lägst är den fackliga organisationsgraden bland de utomeuropeiska kvinnliga invandrare som vistats i Sverige mindre än 10 år (ungefär 72 procent). Också bland *manliga arbetare* är den fackliga organisationsgraden högst bland dem som är födda i andra nordiska länder och har en vistelsetid på minst 10 år i Sverige och lägst för manliga utomeuropeiska invandrare som vistats i Sverige min-

dre än tio år.

Beträffande facklig organisationsgrad finns alltså mycket stora skillnader *inom* gruppen arbetare med utländsk bakgrund. Med tanke på att de flesta utomnordiska invandrare kommer från länder med låg organisationsgrad är det dock på många sätt anmärkningsvärt, och även glädjande, att siffrorna är så höga som de faktiskt är. ■

Möjligheterna att öka den fackliga anslutningen

De ej fackligt anslutna har också fått *frågan om de skulle kunna tänka sig att gå med i facket*. Svaren visar sig att det bör finnas goda möjligheter att

öka den fackliga organisationsgraden. 18 procent av ej fackligt anslutna arbetare säger att de *absolut* kan tänka sig att gå med i facket och 29 procent att de *kanske* kan tänka sig att göra detta. Sammanlagt är det alltså nästan hälften (47 procent) som svarar ja på den här frågan.

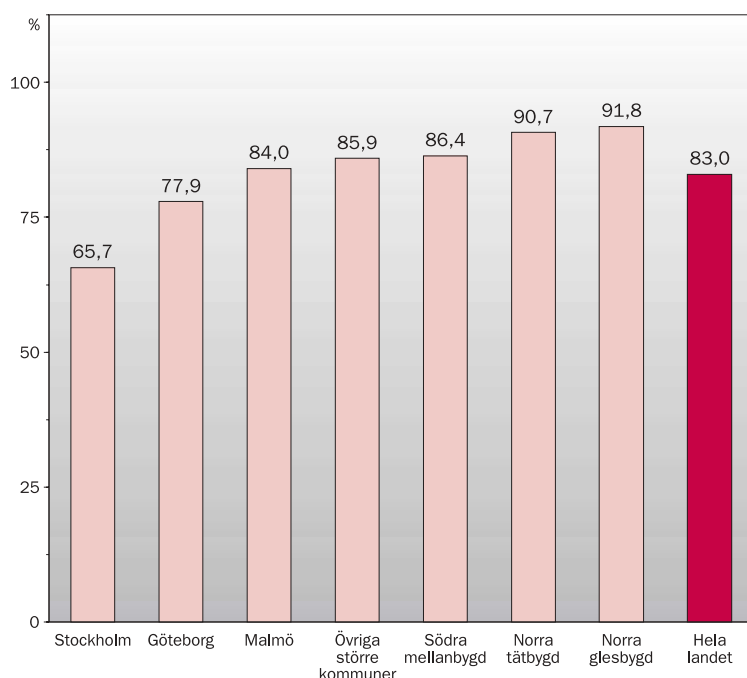
A-kasseanslutna

Vi kan också göra en jämförelse mellan a-kasseanslutna och andra som inte är med i facket. Det visar sig, inte oväntat, att andelen som skulle kunna tänka sig att gå med i facket är betydligt högre i den grupp som inte är med i a-kassan än bland de a-kasseanslutna. Men också i den sistnämnda gruppen kan drygt 35 procent tänka sig att gå med i facket. Bland de som inte är medlemmar i a-kassan kan ungefär 55 procent tänka sig att gå med i facket.

Man har i årets undersökning (2002) också frågat dem som inte är med i facket om *vad som skulle få dem att gå med*. Frågan är formulerad på följande sätt: "Vilka skulle vara avgörande skäl för dig att gå med i facket?"

Av resultaten framgår att de vanligaste svaren bland *ej fackligt anslutna arbetare* är: lägre fackavgifter (23 procent), att facket arbetade på ett annat sätt (18 procent), risk för arbetslöshet (13 procent) och att facket arbetade med andra frågor (7 procent).

Facklig organisationsgrad för arbetare i olika regioner första kvartalet 2002.

Den största fackliga undersökningen

Löntagarnas inställning i olika fackliga frågor och till facket är naturligtvis helt avgörande för den fackliga verksamheten. För att komplettera mötesverksamhet, fackliga kurser och det vardagliga fackliga arbetet har LO därför låtit Statistiska centralbyrån (SCB) göra en undersökning bland löntagare om deras åsikter i olika frågor.

Såväl LO-medlemmar som medlemmar i TCO och SACO ingår i undersökningen, liksom anställda som inte är medlemmar i någon facklig organisation. Sammanlagt har så många som drygt 7 000 personer intervjuats.

Motsvarande undersökning gjordes 1988, 1993 och 1998 och det är därför möjligt att studera hur attityder och åsikter har förändrats med tiden.

Denna första rapport handlar om löntagarnas syn på fackets roll i vid bemärkelse. Det gäller synen på viktiga fackliga arbetsuppgifter, fackets inflytande, medlemskapets värde, orsaker att inte gå med i facket, facklig organisationsgrad och i vilken utsträckning de ej fackligt anslutna kan tänka sig att gå med i facket.

De kommande rapporterna om undersökningen publiceras successivt under vintern och våren 2003. Ansvarig på LO är Sven Nelander, telefon 08-796 26 25, e-mail sven.nelander@lo.se.

Detta är den första kortversionen i serien "Röster om facket och jobbet"

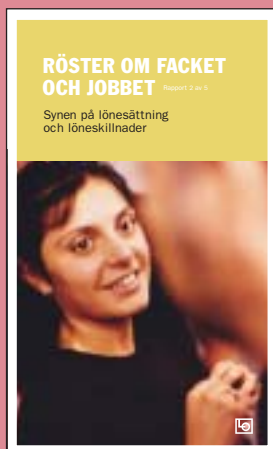
Kommande rapporter i serien

Synen på lönesättning och löneskillnader

Friheter och förmåner i arbetet

Facklig aktivitet och fackligt arbete

Sammanfattning och slutsatser

BESTÄLLNING

Häng med i serien!

Du kan här beställa rapport 1. Rapporterna 2–5 kan du förbeställa och få dem hemskickade så fort de kommer ut under vintern och våren 2003.

Den här kortversionen är gratis. Rapporterna kostar 40 kronor styck inklusive moms. Frakt och expeditonsavgift tillkommer. Du kan antingen vända dig direkt till LO-distribution eller använda beställningstalongen.

Ja, jag vill beställa Röster om facket och jobbet

Rapporterna kostar 40 kr/st inkl moms. Frakt och expeditonsavgift tillkommer.

antal

Rapport 1 – Synen på fackligt medlemskap och facket's uppgifter

Pris: 40 kronor. ISBN 91-566-1923-5

Kort om rapport 1

Gratis. ISBN 566-1937-5

OH-bilder i färg – 27 stycken utvalda diagram och tablåer ur rapport 1

Pris: 200 kronor. ISBN 91-566-1935-9
Finns även som pdf-format på LOs hemsida

OH-bilder i färg – 54 stycken diagram och tablåer ur rapport 1

Pris: 250 kronor. ISBN 91-566-1934-0
Finns även som pdf-format på LOs hemsida

Affisch A3

Gratis. ISBN 91-566-1932-4

Affisch 70x100 cm (max 2 per beställning)

Gratis. ISBN 91-566-1933-2

Utkommer vintern och våren 2003:

Rapport 2 – Synen på lönesättning och löneskillnader

Pris: 40 kronor. ISBN 91-1924-3

Rapport 3 – Friheter och förmåner i arbetet

Pris: 40 kronor. ISBN 91-1925-1

Rapport 4 – Facklig aktivitet och fackligt arbete

Pris: 40 kronor. ISBN 91-1926-X

Rapport 5 – Sammanfattning och slutsatser

Pris: 40 kronor. ISBN 91-1927-8

Beställare:

.....
Företag/organisation

.....
Beställarens namn

.....
Gatuadress

.....
Postbox e dyl

.....
Postadress

.....
Telefonnummer

OBS! Telefonnumret är också ditt kundnummer hos LO-distribution

Beställ direkt från LO-distribution

LO-distribution,
Fredriksgatan 81,
811 37 SANDVIKEN
Telefon: 026-24 90 26 Fax: 026-24 90 10
E-post: lo@strombergdistribution.se

Vill du veta mer?

www.lo.se
08-796 25 00

VIK HÄR

LO
BETALAR
PORTOT

LO

Svarspost
110 401 902
110 00 STOCKHOLM

TEJPA
HÄR